

αμπέλι

αμπέλι, το, ουσ. [<μσν. ἀμπέλιον <αρχ. ἀμπέλιον, υποκορ. του ουσ. ἄμπελος], το αμπέλι. Υποκορ. **αμπελάκι, το**. (Ακολουθούν 20 φρ.)·

- αγάλια αγάλια φύτευε ο φρόνιμος αμπέλι, για να ολοκληρωθεί με επιτυχία μια δουλειά, χρειάζεται επιμονή και υπομονή: «δε χρειάζεται να βιάζεσαι, όταν στρώνεις μια δουλειά, γιατί αγάλια αγάλια φύτευε ο φρόνιμος αμπέλι»·

- αμπέλι του χεριού σου, συκιά του κυρού σου κι ελιά του παππού σου, επειδή το αμπέλι δεν κρατάει πολλά χρόνια, όπως η συκιά και πιο πολύ η ελιά, που, για το λόγο αυτό, έχουν και μεγαλύτερη διάρκεια εκμετάλλευσης, για να έχει κανείς ωφέλεια από αυτό, θα πρέπει να το φυτέψει ο ίδιος·

- άφραγο αμπέλι, βλ. φρ. ξέφραγο αμπέλι·

- άφραγο αμπέλι ο καθένας το τρυγά, σε ένα χώρο που δε φυλάγεται, που δεν προστατεύεται, ο καθένας μπορεί να κάνει ό,τι θέλει: «μια και είναι τόσο απομονωμένη η αποθήκη σου, βάλε το βράδυ κανένα νυχτοφύλακα, γιατί άφραγο αμπέλι ο καθένας το τρυγά»·

- δεν είν' εδώ του μπαμπά σου τ' αμπέλι, βλ. λ. [μπαμπάς](#)¹·

- δεν είν' εδώ του παππού σου τ' αμπέλι, βλ. λ. [παπούς](#)·

- δεν μπαίνει ο ένας στ' αμπέλια του άλλου, βλ. συνηθέστ. δεν μπαίνει ο ένας στα χωράφια του άλλου, λ. χωράφι·

- η Παναγιά στ' αμπέλι κι εμείς στο βαρέλι, βλ. λ. Παναγιά·

- έφυγε σαν το σκυλί στ' αμπέλι, βλ. λ. [σκυλί](#)·

- μπαίνει σε ξένα αμπέλια, ασχολείται με πράγματα που είναι στη δικαιοδοσία ή στην αρμοδιότητα άλλου: «απ' τη στιγμή που λείπει ο υπεύθυνος, ξέρω ότι δε θα σε βοηθήσει, γιατί δεν μπαίνει σε ξένα αμπέλια». Συνών. μπαίνει σε ξένα οικόπεδα / μπαίνει σε ξένα χωράφια, λ. χωράφι·

- μπαίνει στ' αμπέλια μου, δραστηριοποιείται σε χώρο που ανήκει στη δικαιοδοσία ή στην αρμοδιότητά μου: «μπορεί να είμαι μαλακός κι ήσυχος άνθρωπος, αλλά όποιος μπαίνει στ' αμπέλια μου το μετανιώνει πικρά». Συνών. μπαίνει στα οικόπεδά μου / μπαίνει στα χωράφια μου, λ. χωράφι·

- ξέφραγο αμπέλι, **α.** δουλειά, επιχείρηση ή σπίτι, όπου ο καθένας πηγαίνει και φεύγει όποια ώρα θέλει ή που κάνει ό,τι θέλει: «θέλω να μπει μια σειρά και μια τάξη σ' αυτό το σπίτι, γιατί εδώ δεν είναι ξέφραγο αμπέλι». **β.** ασύδοτη ελευθερία, ανυπαρξία περιορισμού ή εξάρτησης, ιδίως σε ένα εργασιακό χώρο: «είχαν καταστήσει το εργοστάσιο ξέφραγο αμπέλι». (Λαϊκό τραγούδι: τον πρώτο και καλύτερο συνάντησα το Στράτο, το Στράτο τον Παγιουμτζή που λέγαμε Τεμπέλη και φύτευε το χόρτο του σε **ξέφραγο αμπέλι**). **γ.** χώρα όπου δε γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα του ιδιοκτήτη, όπου δε φυλάγεται η ιδιοκτησία του πολίτη: «τα τελευταία χρόνια οι λαθρομετανάστες κατάντησαν την Ελλάδα ξέφραγο αμπέλι»·

- παλιό τ' αμπέλι, λίγο το κρασί, ο ηλικιωμένος δεν είναι πολύ παραγωγικός: «έχω ένα συνταξιούχο στη δουλειά μου για διάφορες μικροδουλειές, αλλά μέχρι να σηκώσει το ένα του πόδι βρομάει τ' άλλο. -Παλιό τ' αμπέλι, φίλε μου, λίγο το κρασί»·

- πήγε σαν τον σκυλί στ' αμπέλι, βλ. λ. [σκυλί](#)·

- σκοτώθηκε σαν το σκυλί στ' αμπέλι, βλ. λ. [σκυλί](#)·

- τα καράβια θέλουν ναύτες και τ' αμπέλια αμπελοουργούς, βλ. λ. [ναύτης](#).
- τι είν' εδώ, του μπαμπά σου τ' αμπέλι; βλ. λ. [μπαμπάς](#)¹.
- τι είν' εδώ, του παππού σου τ' αμπέλι; βλ. λ. [παπούς](#).
- τι το πέρασες εδώ, του μπαμπά σου τ' αμπέλι; βλ. λ. [μπαμπάς](#)¹.
- τι το πέρασες εδώ, του παππού σου τ' αμπέλι; βλ. λ. [παπούς](#).

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας